ÇEVRE

TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI
HABER BÜLTENİ

Sayı: 130 - Mart 2015

Doğal Gaz ve Ekonomi

Hemen her kış mevsimi geldiğinde, ısınma ihtiyacı ön plana çıktığında, doğal gaz ülkemizin gündeminde önemli bir yer tutuyor. Elbette herkesin büyük endişesi, fiyatlar. Ancak, tek endişenin fiyat olmadığı, ülkeler arasındaki siyasî gelişmelere veya çekişmelere bağlı olarak, doğal gazın yeterli miktarda ve rahatlıkta temin edilip edilemeyeceği de akıllara takılıyor.

Isınma yanında endüstrinin büyük ölçüde gaz tüketmesi, ayrıca elektrik üreten santrallerde doğal gaz kullanımının giderek çoğalması; Türkiye'nin bağımlılığını hızla arttırıyor. Bu bağımlılığın hem siyasî, hem de ekonomik yönden taşıdığı önem, hepimizin bu konuya ilgi duymasının temel sebebidir. Her ne kadar devamlı temaslar, anlaşmalar, bağlantılar yoluyla bugüne kadar gaz temin edildi ve hâlen ediliyorsa da, bu bağımlılığın ve ekonomik külfetin önemi azalmıyor.

Yapılan bazı açıklamalara göre Türkiye, geçen bir yılda 45 milyar m^3 doğal gaz tüketmiş, bunun da yaklaşık beşte biri konutlarda kullanılmış. Geriye kalan büyük miktardaki doğal gaz, endüstrinin ve elektrik üreten santrallerin ihtiyacını karşılıyor. Demek ki, yeterli doğal gaz temin edilemezse, fabrikalar durabilir ve ülke elektriksiz kalabilir.

Türkiye'nin bu sıkıntı veya tehlikeyle karşı karşıya kalmaması için değişik seçenekler devreye giriyor. Türkiye, coğrafî konumunun getirdiği avantajla boru hatlarında dinamik bir politika uyguluyor, farklı ülkelerden gaz temin etmeye çalışıyor ama, sihirli anahtarın doğal gazı üreten ülkelerde olduğuna hiç kuşku yok.

Dışa bağımlılığı ve katlandığımız büyük ekonomik külfeti azaltmanın tek yolu, kendi iç kaynaklarımızı, enerji üretimimizi arttırmak. Bu noktada, termik santraller ve hidroelektrik santraller ile yenilenebilir temiz enerji akla geliyor. Sözü edilen ilk iki kaynağın çevre yönünden ne kadar riskli olduğu da biliniyor.

Ancak, riskli olan enerji üretim tesislerinde de, günümüzün en ileri teknolojileri kullanılarak adım atmak mümkün görünüyor. Toz tutma sistemleri, kükürt dioksiti tutma sistemleri ve daha da önemlisi yer seçiminde gösterilecek dikkat ve titizlik, kömüre dayalı enerji üretiminin çevre risklerini büyük ölçüde azaltabilir. Akarsu kaynaklarından elektrik üretmek için de, üzerinde yeterince durulmayan küçük veya mini HES'ler devreye girebilir. Bu iki sistemde, çevreye gösterilecek gerçekçi bir özen, kirlilik riskini en aza indirebilir.

Son yıllarda büyük gelişme gösteren yeni ve temiz enerji kaynaklarının, bir diğer ifadeyle yenilenebilir kaynakların ülkenin bütün enerji ihtiyacını şu anda tam olarak karşılayabilmesi, ne yazık ki, imkânsız gibi. Böyle olsa da, bu sistemlerin hızla geliştirilmesi, yaygınlaşması ve teşvik edilmesi gerçekten önem taşıyor.

ELEKTRONİK ORTAMA GEÇİYORUZ

Haziran 1978 tarihinden beri 3 ayda bir yayınlanmakta olan bültenimizi, bundan böyle vakfımızın web sayfasından (www.cevre.org.tr) takip edebilirsiniz.

Bültenimizin elektronik ortamda baskısını isteyenlerin cevre@cevre.org.tr adresine e-mail ile bilgi vermelerini rica ederiz.

Av. Engin Ural'ı Kaybettik

Türkiye Çevre Vakfı'nın kurucularından, Vakfın kurulduğu tarih olan 1 Şubat 1978'den bu yana Genel Sekreterliği görevini liyakatle yürüten eşsiz insan Av. Engin Ural 20 Şubat 2015'te vefat etti. Av. Engin Ural'ın aziz hâtırasını saygı ve rahmetle anıyoruz.
Duyarlı taziyelerinize, göstermiş olduğunuz yakın ilgiye TÇV olarak sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

AV. ENGİN URAL'IN ANISINA

***ÖZGEÇMİŞ:** 1942'de Ankara'da doğan Engin Ural, ilk, orta ve yüksek öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan Av. Engin Ural'ın çevre konularına ilgisi 1970'lerin ilk yarısında başlamıştır. 1972 Stockholm Konferansı'nın ardından çevre ile ilgili haberler basında yer alırken, Ankara'da yaşanan ve 1980'lerin ortalarına kadar süren hava kirliliği de, bu konuya ilgisini arttırmıştır. 1973'te hava kirliliği dahil, bütün çevre konularıyla ilgilenecek bir vakıf kurma düşüncesiyle ön çalışmalara başlayan Engin Ural, kendisine inanan ve konuyu benimseyen altı kişinin de katkılarıyla kurulan Türkiye Çevre Vakfı'nın 1 Şubat 1978'den aramızdan ayrıldığı 20 Şubat 2015 tarihine kadar genel sekreterliğini yürütmüştür. Çevre konusunun daha da güncel hale gelmesinde büyük payı olan Engin Ural, Vakfın idarî işlerini üstlenme yanında, yayına hazırladığı 200'e yakın kitapla çevre literatürüne önemli katkı sağlamıştır. Çevre Kanunu'nun kabulü sırasında MGK Özel İhtisas Komisyonu'nda görev alan, muhtelif uluslararası toplantılarda Türkiye'yi temsil eden Av. Engin Ural'ın çok sayıda makalesi yayınlanmıştır.*

TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI'NIN KURUCULARI

Cevdet Aykan

Serbülent Bingöl

Muslih Fer

Ertuğrul Soysal

Necmi Sönmez

Engin Ural

Altan Zeki Ünver

YILLARIN İÇİNDEN...

* Kamuoyuna TÇV'nin tanıtılması için yoğun çalışmalar yapmıştı.
* Devlet yönetimi bünyesinde bir Çevre Müsteşarlığı kurulması için hazırlık çalışmalarında bulundu.
* Dışişleri Bakanlığı'nın talebi üzerine, "Türkiye'nin Çevre Sorunları" konulu bir rapor hazırladı.
* Uluslararası Hayrî Kuruluşlar Birliği (INTERPHIL)'nin Cenevre'de düzenlediği "Corporate Philantrophy" seminerlere katıldı.
* Dışişleri Bakanlığı'nın görevlendirmesi üzerine, Türkiye'yi temsilen, "Birleşmiş Milletler Çevre Programı Akdeniz Çevre Hukuku Konferansı"na iştirak etti.
* Av. Engin Ural, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin dâvetlisi olarak Washington, D.C.'de muhtelif temaslarda bulundu.

4 Eylül 1980'de, TÇV'nin ilk proje bağış sözleşmesini Washington'da imzalarken.

* Yeni Anayasa'ya bir çevre koruma maddesinin dahil edilmesi amacıyla çeşitli makaleler yayınladı.
* TÇV'nin çevre mevzuatı araştırma projesini yürüttü.
* 1981 Yılı'nda Bonn'daki "Çevre Hukuku Merkezi"nde çeşitli ülkelerin çevre mevzuatını incelemede bulundu.
* TÇV'nin yayınladığı "Türkiye'nin Çevre Sorunları" kitabının (Bu kitap, bir gönüllü kuruluş tarafından hazırlanan ve yayınlanan ülke çapında çevre sorunları envanterinin dünyadaki ilk örneğidir) editörlüğünü yaptı.
* Yeryüzü'ndeki gelişmeleri çevre yönünden değerlendirmek için, Stockholm Konferansı'nı başlangıç noktası alıp, on yılda bir zirve toplantıları yapılması fikri ortaya çıktığında, ilk zirvenin Kenya'da, UNEP'in merkezinin bulunduğu yerde düzenlenmesi uygun bulundu ve Nairobi'deki toplantıya, Mayıs 1982'de katıldı.

Nairobi'deki toplantılar sırasında, Büyükelçi Nurettin Karaköylü ile bir arada.

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCELERİ

Değişik Anayasalarda «Çevre» Kavramı

ÇEVRE sorunları, Yirminci Yüzyılın sonlarında, dünyadaki en önemli konulardan biri olarak insanlığın gündemine gelmiş bulunmaktadır.

Her geçen yün zedelenen doğal varlıklar, kirlenen hava ve sular, kısmî bölgelerden büyük kentlere düzensiz akının yarattığı akışkanlık, gürültü, hızlı nüfus artışı, erozyon, orman kayıpları ve benzeri çevre sorunları, bütün ülkeleri bu konularda düşünmeye ve çözümler aramaya, zaman zaman planlar yapmaya götürmektedir. 1972 yılında Stockholm'de toplanan "Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı"nın ardından kurulan "Birleşmiş Milletler Çevre Programı" (UNEP), çevre konusunda üye ülkelerin araştırılarını yönlendirirken, çevreyi koruma, ve çevre kirlenmesini önleme amacını güden çeşitli yasaları ve ürüki hükümleri düzenlemeleri yürütülüp sokmaktadır.

ÇEVRE VE HUKUK

Dünyadaki bu gelişme, hemen her ülkede yeni bir hukuk dalının, çevre hukukunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çevre hukukunun ilgi alanını, önce çevreyi koruyan hükümler, sonra da çevredeki kirlenmeyi ve bozulmayı giderici çalışmaları düzenleyen hükümler girmektedir. Çevre kirlenmesinin yaratan kaynaklarla, kirlenen bir çevredeki zarar görenler arasındaki hak ve çıkarların dengelenmesi gerekmektedir. Anayasalar, ülkelerin hukuk sistemlerini ve sosyal düzenlerini birbirinden derecede etkileyen büyük kaynaklardır. Değişik ülkelerin anayasaları incelendiğinde, özellikle son on yılda birçok ülkenin çevre konusunda önemli anayasa ilkelerine sahip olduğu görülmektedir (2).

ANAYASALARDAN ÖRNEKLER

Avrupa'da anayasasında çevre ile ilgili hüküm koyan ülkelerden biri İsviçre olmaktır. İsviçre Anayasası'nın 1971 yılında konan bir hükm. "Konfederasyon, insanın ve çevresinin zararlı ve rahatsız edici etkilere karşı korunması hakkında yasa çıkarır, özellikle hava kirliliği ve gürültüyle savaşır. Mevcanın uygulanan yetkisi, yasalar koyma konfederasyon için sahip olmadığı, kantonlara devredilir" biçimindedir (3).

1972 tarihli Macaristan Anayasası'nın 57'nci maddesi: "Vatandaş sağlığının korunması" adını taşımaktadır. "Genel sağlığın korunması, insanın çevresinin da korunması yoluyla gerçekleştirilir" denmektedir.

Genel sağlık ve çevre kavramı arasındaki ilgi, Çekoslovakya Anayasası'nın 15'inci maddesinde ve Portekiz Anayasası'nın 66'ncı maddesinde de görülürken, Demokratik Alman Cumhuriyeti Anayasası'nda şu hüküm göze çarpmaktadır: "Doğanın korunması, toprağın korunması ve etkili biçimde kullanılması, su ve hava kirliliğinin önlenmesi yeşil ortamın ve doğal güzelliklerin korunması, bilimsellik, toplumun ve bir yurttaşın görevidir."

Yugoslavya'da ise, Sosyalist Cumhuriyetler ve Yugoslavya'nın muhtar eyaletleri, doğal çevrenin korunması ile ilgili hükümlerin Yugoslav Anayasası'na alınmasının 1977 yılında kabul etmişlerdir.

Avrupa ülkeleri dışındaki bir gelişme Çin'de görülmektedir. 1978 yılında Çin Anayasası'na ve paragraf eklenmiştir: "Devlet, doğal çevreyi ve doğal kaynakları korur. Kirlenmeye ve ürüki zararlı seylere karşı mücadeleyi yürütür."

Amerika Birleşik Devletleri Federal Anayasası'nda çevre ile ilgili bir hüküm bulunmamasına rağmen, bazı eyalet anayasalarında bu konuda hükümler görmek mümkündür. Massachusetts Eyalet Anayasası'nın 44. maddesinde yer alan bir hüküm şöyledir: "Kişilerin, temiz hava ve suyu, gürültüden arınmayı ve çevrelerinin doğal, tarihî ve estetik yönden çarpmaktadır: "Doğanın korunması, toprağın korunması ve etkili biçimde kullanılması, su ve hava kirliliğinin önlenmesi yeşil ortamın ve doğal güzelliklerin korunması, bilimsellik, toplumun ve bir yurttaşın görevidir". Buna benzer bir hüküm Pennsylvania Eyalet Anayasası'nda ve diğer eyaletlerde görülmektedir. Montana Eyalet Anayasası'nda ise, çevre sorunları ile ilgili hükümet kurulu ve tazminatlarında kontrolünün söz hakkı olarağının anlatan ilgi bir hükümet bulunmaktadır.

Konuyu biz sitesin. Yunanistan ile İran'ın anayasaları da çevre konusunda önemli hükümler taşımaktadır. 1975 tarihli Yunanistan Anayasası'nın 24. maddesi şöyledir: "Doğal ve tarihî çevreyi korumak, devletin zorunlu görevidir. Devlet, bu amaçla karşılanan zedelere alınak zorundadır". İran İslâm Cumhuriyeti Anayasası'nın 50. maddesi ise, "Şimdiki ve gelecek kuşakların daha iyi bir yaşama eriştirilmelerini sağlama amacıyla çevrenin korunması, onsyal bir görevdir. Bu nedenle çevreyi kirletici ekonomik ve başka faaliyetler yasaklanır" hükmünü getirmiştir.

ORTAK NOKTA VE TÜRKİYE

Bu kısa incelemenin kapsamına giren ve ülkenin anayasalarındaki hükümler, çevrenin ne kadar önemle ele alındığını göstermektedir. Dikkat edilirse bir kısmı ABD ile İran, İsviçre ile Çin gibi, sosyal yapıları ve siyasal sistemleri birbirlerinden çok farklı ülkelere bile çevre konusunda ortak bir noktada birleşebilmektedirler.

Türkiye'de de çevreyi korumak ve çevre kirlenmesini önlemek için yürütülmesi gereken çalışmaların hukuki bir temele oturtulması gerekir. Yeni bir anayasa hazırlanması gündeme getirildiğinde, çevre konusu, birbirinden dikkat ve titizlikle ele alınmalıdır. Unutulmamalıdır ki, temiz ve düzenli bir çevre, güçlü bir devlet otoritesinin ve modern yaşayış sisteminin de ortaklaşa benimsediği bir ülkedir.

(1) Türkiye'nin çevre politikasının nasıl olması gerektiği hakkındaki önerileri için bkz. Türkiye'de Çevre Politikası, Pegis Ltd. Müşteri Gazetesi, 9 ve 30 Mayıs 1980.

(2) Değişik ülkeler anayasalarının incelenmesiyle yararlanılan genel kaynaklar: The Right to Health as a Human Right (Dublin, Bene-Israel, European Environmental Law (Dresden, S.t. Environmental Legislation (Iowa, Mary Baldassare).

(3) Dünyada Çevre Koruyucu Kanunlar, A. Can Tuncay, İTÜ Dergisi, No: 5, 1975.

Milliyet
Halk Gazetesi
26 EKİM 1980

* Milliyet'teki bu makale, çok yerde ve özellikle basında büyük ilgi uyandırdı. Ardından hazırlanması muhtemel yeni anayasanın çevre ile ilgili maddesi hakkındaki teklifi, gerekçesiyle hazırlamış olduğu bu teklif ve gerekçe, daha sonra Orhan Aldıkaçtı'nın başkanlığındaki Anayasa Komisyonu'na gitti ve ilk anda prensip olarak kabul edildi. Daha da sonra teklif etmiş olduğu ifade, 1982 Anayasası'na 56. madde olarak aynen girdi.

Hollanda'nın tarihî parlamento binasındaki uluslararası konferansın son gününde, Engin Ural, oturum başkanı.

* World Environment Center (Dünya Çevre Merkezi) / WEC, merkezi Washington, D.C.'de olan uluslararası bir özel kuruluş. Lahey'de düzenledikleri konferansın 27 Eylül 1985'teki kapanış oturumuna Engin Ural başkanlık yaptı.

Türkiye Çevre Vakfı'nın bugünlere gelmesinde büyük emeği geçen, tutarlı ve ciddi çalışmalara imza atmış, gönüllü kuruluşlar alanındaki en kıdemli yöneticilerden biri olan Av. Engin Ural'ı saygı, minnet ve rahmetle anıyoruz.

Av. Engin Ural'ın çevreye ağırlık vererek iş hayatını, tecrübelerini, farklı konulardaki düşüncelerini, bütün bunların yanında anılarını bir araya getirmiş olduğu "Çevremizde 40 Yıl" kitabından alıntılar…

...İş hayatım, beklediğimden daha hareketli ve renkli geçti. Yaptığım işleri anlatırken, elbette araya anılarımı ve kendi düşüncelerimi, yorumlarımı da ekledim.

Ömrüm Ankara-İstanbul-Ankara arasında geçerken, dünyanın çok yerini de gördüm. Çocukluğumu ve gençliğimi yaşadığım İstanbul'un güzelliği ve çekiciliği yanında Ankara, bana ölçülü, şefkatli, olgun, sâkin ve güvenilir bir kadın gibi gözüktü. Doğduğum şehri, Mustafa Kemal'in Ankarası'nı daha farklı bir şekilde çok sevdim. Ankara'da 45 yılı geçen iş hayatımda başarılı olup olmadığımı değerlendirmek bana düşmez. Ancak, bu sürede yaptığım şeyler beni tatmin etti. Her şeyi olmasa da, istediğim çok şeyi gerçekleştirebildim. Hukukçu olarak, çevre ile uğraşan bir kişi olarak yaptıklarıma bakınca, sonucun pek de kötü olmadığına inanıyorum.

***

...Belli bir yaşa gelince, meselâ benim gibi 70'i geçince, geride kalan yıllara bakmak kaçınılmaz oluyor. Sanırım, geriye dönüp bir değerlendirme yapmak, kendi kendiyle hesaplaşmak gerekli de. Zaten insan gençken ileride yapacaklarını düşünür, hayal eder; yaşlanınca da, geçmişte yaptıklarını hatırlayarak avunurmuş. Belki tam olarak avunma çağına henüz gelmedim ama, ne de olsa o günler çok uzak değil.

***

...1940'lı yıllardan bu yana, 70 yıl kadar bir zaman hızla geçti. 10 parayı (40 para 1 kuruştu), delikli bir kuruşu hatırladığım günlerden sonra milyarlarca lira sahibi olduğumuz yılları yaşadık. Ekmeğin 30 kuruş olduğunu da, bir milyon lira olduğunu da gördük. Buzdolabının, telefonun her evde olmadığı, büyük lüks sayıldığı zamanlardan cep telefonuna, internete geçtik. Şöyle böyle 60 yılda yaşadığımız değişiklikleri, bizden öncekiler hayal bile edemezdi.

***

...Topluma bir şeyler verebilmek, bazı şeyleri yönlendirebilmek, düşünce ve görüşlerinizi kitlelerle paylaşabilmek, sesinizi duyurabilmek, hayal ettiğiniz veya planladığınız şeylerin, hepsi olmasa da, bir kısmını gerçekleştirmek çok güzel.

***

...Şubat aylarında hayatımda önemli sayılabilecek bazı olaylar meydana gelmişti. İstanbul'u bırakıp, Ankara'da TKV'de çalışmaya, 1 Şubat 1969'da başladım. Türkiye Çevre Vakfı, 1 Şubat 1978'de kuruldu. Hayatıma mal olabilecek büyük trafik kazası da, Vakfın 12. kuruluş yıldönümü olan 1 Şubat 1990'daydı.

İnansak da inanmasak da, demek ki, hayatta bazen böyle tesadüfler oluyor.

(ne yazık ki aramızdan ayrılışı da Şubat ayıydı)

...Tuttuğum yolda işlerimi yürütür ve sosyal ilişkilerimi sürdürürken, istediğim birçok şeyi yapabilmenin yanında, başarısızlıkların, aksiliklerin getirdiği sıkıntıları, üzüntüleri de yaşadım. Ancak, iyi ve güzel olan şeylerin daha ağır bastığına inanıyorum. Bu da bana yeter. Sonrası içinse, söyleyeceğim tek şey var: "Bakalım Mevlâm neyler? Neylerse güzel eyler".

Yerel Özerklik ve Bölgesel Demokrasi

Prof. Dr. Ruşen Keleş*

Boyutları ne olursa olsun, yaşam ortamlarımızın her yönden güvenilir ve yaşanılabilir olması önem taşır. Kentlerin ve bölgelerin, ekonomik, sosyo-kültürel ve ekolojik özelliklerinin yanı sıra, çağdaş demokrasinin kurallarına ve insan haklarına saygılı ve hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olarak yönetilmesi gerekir. Bu yönden bakıldığında, yerel ve bölgesel yönetimlerde, o yörelerde yaşayan halkın birinci derecede söz sahibi olması, üyesi olmaya çalıştığımız Avrupa Birliği'nin de sahip çıktığı değerlerin başında yer almaktadır.

1982 tarihli Anayasamızın yerel yönetimlerle ilgili 127. maddesi, Avrupa Konseyi'nin 1985 yılında kabul etmiş olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın ilkeleriyle büyük ölçüde uyumludur. Şart'a Türkiye'nin koymuş olduğu çekincelerin konusu olan kimi uygulamalarda bile, Türkiye fiilen, kuralların gereğini yerine getirmektedir. Ama, hiç kuşku yok ki, atılması gereken başka adımlar yok değildir.

Kendi yetki alanları dışında bırakılmış olmayan ya da yasalarla başka yönetimlere verilmemiş olan her konuda, yerel yönetimlerin yetkili ve söz sahibi olması gerekmektedir. Şart'a göre, her türlü kararın, genel olarak ve tercihen halka en yakın yönetim basamaklarınca, yani Türkiye koşullarında belediyelerce alınması gerekmektedir. Şart, bu yetkilerin tümüyle ve yalnız yerel yönetimlere ait olmasını ve devletçe zayıflatılmamasını öngörmektedir.

Gerçek anlamda "özerk" olan yerel yönetimler, kamusal hizmetlerle ilgili görevlerin önemli bir bölümünü, kendi sorumlulukları altında, yerel halkın çıkarları doğrultusunda yerine getirmeleri gereken birimlerdir. Görevlerini, özgür seçimlerle oluşan karar organları aracılığıyla yerine getirmek zorundadırlar. Ama, bunun yanı sıra, halkoylaması (referandum), kent senatosu, mahalle meclisi, kent konseyi ve benzeri adlar taşıyan "doğrudan demokrasi" araçlarının da halkın kullanımına açık bulundurulması zorunludur. Yerel yönetimleri ilgilendiren her konunun karara bağlanmasında, hükümetlerin uygun zamanlarda ve uygun yöntemlerle halkın görüşlerine başvurması özerk olmanın gereklerindendir. Bu zorunluluk, yerel yönetimlerin sınırlarının değiştirilmesinin gündeme gelmesi durumunda ve devletçe kendilerine genel bütçeden yapılacak aktarmaların miktarının belirlenmesinde de söz konusudur. Bunun gibi, özerk yerel yönetimlere "görevleriyle orantılı" gelir kaynakları sağlamak zorunluluğu vardır. Güçlü ve güçsüz belediyeler arasındaki hizmet standardı ayrımlarını kapatabilmek amacıyla, az gelişmiş bölgelerdeki yerel yönetimlerin "pozitif ayrımcılık" fırsatlarından yararlandırılması da devletin görevleri arasındadır.

"Özerk" olmak demek "bağımsız" olmak demek olmadığından, devletin yerel ve ulusal çıkarlar arasında uyum ve eşgüdüm sağlamak amacıyla yerel yönetimler üzerinde bir yönetsel denetim ve gözetim uygulamasında zorunluluk vardır. Bu yol açık olmakla birlikte, Yerel Yönetimler Özerklik Şartı uygulanacak gözetim ve denetimin (vesayet),"yerindelik denetimi" olmasını yasaklamakta ve yalnızca, yerel yönetimlerin karar, eylem ve işlemleri üzerinde "hukuka uygunluk" yönünden bir denetime olanak tanımaktadır. Bunun gibi, yerel yönetimlerin yurt içinde ve dışında başka yerel yönetimlerle işbirliği yapabilmeleri, dernek ve birliklerin çatısı altında özgürce dayanışma içine girebilmeleri de özerk olmanın bir gereği sayılmaktadır. Son olarak, özerk yerel yönetimler hak ve özgürlüklerini bağımsız yargı organları önünde savunabilecek durumda olmalıdırlar.

Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 10 kadar maddesine "çekince" koymuş; yani bu maddelerde yer alan kurallarla kendini hukuken bağlı duruma getirmekten kaçınmıştır. Ne var ki, yukarıda da kısaca değinildiği gibi, çekincelerin konusu olan kuralları bile Türkiye fiilen benimsemiş ve gereklerinin yerine getirilmesine karşı çıkmamaktadır. Günlük siyasal nedenlerden kaynaklanan, hukuk devleti olmanın ilkeleriyle bağdaştırılması güç kimi uygulamalarınsa, siyasal kültürümüzdeki ve yurttaşlık bilincimizdeki gelişmelere koşut olarak zamanla rayına oturmasını beklemek iyimserlik olmasa gerektir.

Kamuoyunda zaman zaman yer alan ve söz konusu çekincelerin kalkmasını, ülkemizde bölgesel özeklik beklentilerinin ön koşulu olarak algılama eğilimde olanlar yanlış beklenti içindedirler. Çünkü, Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel yönetimlerin yönetsel ve mali anlamda özerk kılınmaları amacıyla çıkarılmış bir uluslararası sözleşmedir. Bu belgenin, bölgeler halkının siyasal anlamda özerk duruma getirilmesi gibi bir amacı yoktur. Zaten, Avrupa Konseyi'nin bu tür belgelerinden hiç birinde, devletleri, devlet biçimlerini üniter olmaktan çıkarıp federal niteliğe dönüştürmeleri yönünde bir baskı ya da yönlendirme yoktur. Bu amaçla, Konsey'in 1990'lı yıllardan beri hazırlıklarını yürüttüğü, Yerel Özerklik Şartı'na koşut bir Bölgesel Yönetimler Özerklik Şartı hazırlama girişimleri başarıya ulaşamamıştır. Bu amaçla hazırlanmış olan taslak, Bölgesel Demokrasi Başvuru Belgesi adıyla ilgili devletlerin yararlanmasına sunulmuştur. Başta Birleşik Krallık olmak üzere, İtalya, Fransa, İspanya ve daha başka ülkelerin, bölge yönetimlerinin özerkliğinin kapsamı ve sınırları konusunda duraksamaları vardır. Atmış oldukları bütün demokratik adımlara karşın, bu konuyu, ulusal birlik ve toprak bütünlükleri açısından "riskli" bir alan olarak görmekte oldukları açıktır.

Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu Güneydoğu sorunu da, bu çerçevede değerlendirilmeli; çözüm seçenekleri tartışılırken, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasi gibi kurallara saygıda kusur etmeksizin, ülkenin toprak bütünlüğü, ulusal birliği gibi kurallarla, Cumhuriyet'in temel ilkeleri de gözden uzak tutulmamalıdır.

---

* Bu yazı, 3 Aralık 2014 tarihinde Hilton Oteli'nde Ankara Rotary Kulübü'nün yemekli toplantısında yapmış olduğum konuşmanın kısa bir özetidir. Toplantıdan sonra değerli kardeşimiz Engin Ural'ın ricası üzerine hazırladığım bu özet henüz tamamlanmadan beklenmedik bir biçimde yitirdiğimiz Sayın Ural'ı bu vesileyle saygıyla anıyorum.

İklim Konusundaki Son Gelişmeler

Son yıllarda çevre konuları arasında en çok tartışılan konu, iklim. Toplumlarda artan çevre bilinci ve gelişen teknolojiler, bazı çevre sorunlarını en aza veya kabul edilebilir ölçülere indirse de, iklim konusundaki tartışmalar ve endişeler, uluslararası çevre gündeminin başındaki yerini koruyor.

Son zamanlardaki bilimsel incelemeler, iklim değişikliği sebebiyle deniz suyu seviyelerinin yükseldiğine, sıcak hava dalgalarının şiddetlendiğine, bazı yerlerde görülen seller yanında, yeryüzünün başka bölgelerinde kuraklık yaşandığına işaret ediyor. Sel ve kuraklık gibi iki farklı gelişmenin tarımsal üretimi etkilediği, bazı ülkelerde açlık tehlikesinin ortadan kalkmadığı da biliniyor. Gerçi yıllar öncesindeki raporlar ve açıklamalar da benzer ifadelere yer veriyordu. Özellikle son yirmi yıl boyunca gösterilen bunca gayrete, artan çevre duyarlılığına ve elde edilen bazı başarılara rağmen hâlâ dile getirilen endişeler, daha yapılması gereken çok şey olduğuna işaret ediyor.

2014 Yılı Aralık ayının ilk yarısında, Peru'nun başkenti Lima'da yapılan ve iki hafta kadar süren Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'nda uzun tartışmalar sonunda bir çok konuda mutabakat sağlanmış görünse de, ülkeler arasındaki ekonomik gelişmişlik farkı, fikir ayrılıklarının temel sebebi olmaya devam ediyor. Bir diğer ifadeyle, ülkelerin katlanması gereken malî fedakârlık düzeyi, her zaman önemli bir tartışma konusu. Nitekim, son toplantıya ev sahipliği yapan ülkenin Çevre Bakanı da anlaşmaya varılan metinden söz ederken "Bütün metinler gibi bunun da mükemmel olmadığını söyleyebilirim. Ancak bu metin, bütün tarafların görüşlerine saygı gösteriyor" diyerek, iyimserlik içinde göze çarpan farklılıklara işaret etmekten kendini alamamış.

Bu iyimserliğe rağmen, çevre kuruluşları farklı bir düşünceye sahip. O kadar ki, "Mutabakat sağlanan metin, zayıftan daha zayıf hale geldi" şeklinde ifade kullananlar bile var. Böylesine farklı görüşler ileri sürülürken, son anlaşma metninde yer alan "Küresel ısınmayla mücadelede ülkelerin ortak ancak farklılaşmış sorumlulukları bulunduğu" ibaresi, anlaşmazlıklara veya sıkıntılara nasıl bir diplomatik çözüm bulunduğunu gösteriyor. Gelecek konferans; 30 Kasım - 11 Aralık 2015'te Paris'te toplanacak.

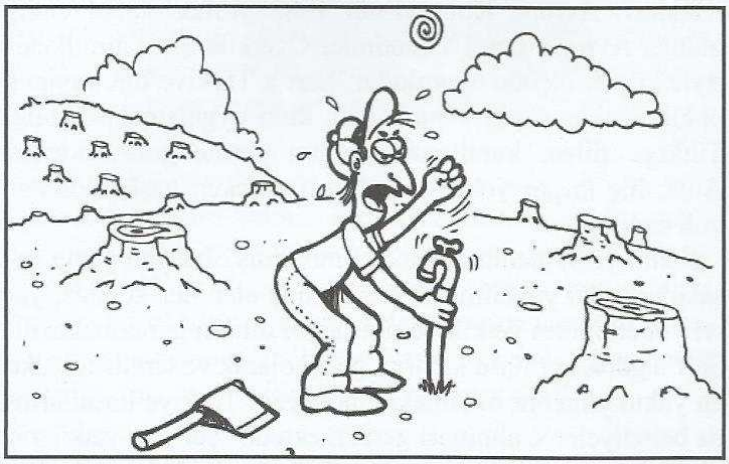

Kablosuz Bağlantılardaki Sağlık Riskleri

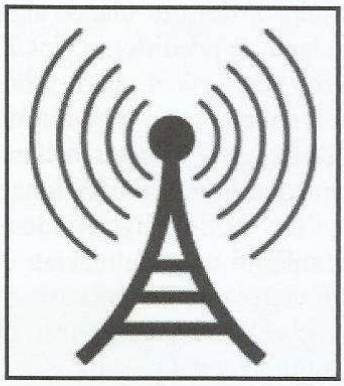

İş dünyasında çok tanınan Forbes Dergisi, bu yılın başlarında, "Journal of Microscopy and Ultrastructure"da yayınlanan bir incelemeye yer vererek cep telefonları, kablosuz internet bağlantıları ve benzeri sistemlerden yayılan elektromanyetik dalgaların sağlık yönünden zararlarına dikkat çekti. Bu incelemede, çocukların çok kısa sürede ortaya çıkabilen sorunlarla karşılaşacağı belirtilirken, yetişkinlerde de daha uzun sürede tehlikeli sonuçların görülebileceği ifade ediliyor. Çok korkutucu olmak hoş kaçmasa da, bu dalgaların dokulara nüfus edebildiğine, hücreleri etkilediğine dikkat çekiliyor. Aslında, bu riskler zaman zaman gündeme gelse de, çoğu kimse bunun farkında olsa da, bugünün dünyasında insanların bu sistemleri kullanmaması pek mümkün değil. Gerçi bazı Batı ülkelerinde, özellikle okullarda, kablosuz uygulamalar bırakılsa da, belki tek çıkar yol, bu bağlantılara günlük hayatımızda olabildiğince az süreyle, az ölçüde maruz kalmak.

Çevremiz! Hem de en geniş anlamıyla ... Hava, su, toprak ve insanı çevreleyen her şey. 40 yıllık geçmişe bir bakış!

Bir bakıma, Türkiye'de çevrenin kısa tarihi.

Vakıfların, derneklerin ve benzeri diğer kuruluşların; projelerin, uluslararası ilişkilerin pek bilinmeyen dünyası.

Üniversiteler, bürokrasi, hukukçular ve muhafazakârlık üzeri değerlendirmeler,

40 yıldır bu konuların içinde olan TÇV Genel Sekreteri Av. Engin Ural'ın yaşamı, anıları, düşünceleri.

EFİL YAYINEVİ'nden, belli başlı kitapçılardan, D&R mağazalarından, internet sitelerinden veya Türkiye Çevre Vakfı'ndan sağlanabilir. 256 sayfa olan kitabın TÇV'deki satış fiyatı 12 TL'dır.

EFİL YAYINEVİ
Vedat Dalokay Cd. Ulubey Sk. 6/2 Gaziosmanpaşa - Ankara
Tel: 0 312 442 52 10, GSM: 0 541 232 00 96, Faks: 0 312 442 52 12

TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI'NIN MEVCUT YAYINLARI

DOĞADA İLÂÇ ARAYIŞI
Dr. Mark J. Plotkin
Doğadaki şifa verici sırlar ve ilâç endüstrisindeki gelişmeler üzerine ilgi çekici bir araştırma.
2004, XVI+208 sayfa, 5,00 TL

TÜRKİYE AÇISINDAN JOHANNESBURG ZİRVESİ'NİN GETİRDİKLERİ
18 Aralık 2003'te düzenlenen toplantıdaki tartışmalar.
2004, 72 sayfa, 3,00 TL

BİYOGÜVENLİK PROTOKOLÜ VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ'NDE TEŞVİKLER
17-18 Şubat 2005'te düzenlenen toplantıda sunulan tebliğler ve tartışmalar.
2005, 112 sayfa, 3,00 TL

TÜRKİYE'NİN YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI
Kollektif çalışma.
2006, 368 sayfa, 8,00 TL

ÇEK DEFTERİ
Charles E. Merrill, Jr.
Amerika'da bir vakfın hikâyesi.
2007, 208 sayfa, 5,00 TL

ÇEVRE EĞİTİMİ
18-19 Ekim 2007'de düzenlenen toplantıda sunulan tebliğ ve tartışmalar.
2007, 160 sayfa, 5,00 TL

ÇEVRENİN KİTABI
30 yıldaki kitaplarımızdan seçmeler.
2008, 344 sayfa, 8,00 TL

SANAYİDE KARBON EMİSYONLARI
20 Mart 2008'de yapılan toplantıdaki sunuş ve tartışmalar.
2008, 112 sayfa, 5,00 TL

KYOTO PROTOKOLÜ VE KARBON EMİSYONLARI
Kocaeli ve İzmir'deki toplantılarda sunulan tebliğ ve tartışmalar.
2009, 128 sayfa, 5,00 TL

ÇEVRE KANUNU'NUN 30. YILI
2013, 107 sayfa, 5,00 TL

Kitap Siparişi ve Ödeme Şekli

Kitap isteyenlerin, kitap bedelini "TÇV Döner Sermaye İşletmesi"nin **IBAN: TR 250001500158007267943809** hesabına yatırıp, dekont örneğini e-posta ya da 0 312 418 51 18 no.lu faks yoluyla bize ulaştırmaları halinde, kitaplar, aynı gün içinde belirtilen adrese kargo ile gönderilecektir. Kargo ücreti alıcılara aittir.

Not: Dekont örneği ile birlikte, adres ve telefon numaralarının, ayrıca; istenen kitapların belirtilmesi de rica edilmektedir.

Türk Çevre Mevzuatı'nı meydana getiren Anayasa hükümleri, uluslararası sözleşmeler, kanun, tüzük, yönetmelik ve benzeri hukuk kaynakları, tam metin veya gerekli olan bölümler halinde, güncellenmiş olarak TÇV'nin web sayfasında görülebilir.

Vakfın değişik yayınlarından seçilmiş bazı parçalar da web sayfamızda.
www.cevre.org.tr

Geride kalan yıllarda yayınladığımız ve mevcudu kalmayan, hâlâ ısrarla aranan kitaplarımızdan seçmeler.

30. Yılımızda Yayınlanan Çok Özel Bir Kitap!

Çevre Kanunu'nu Değerlendiren TÇV Yayını

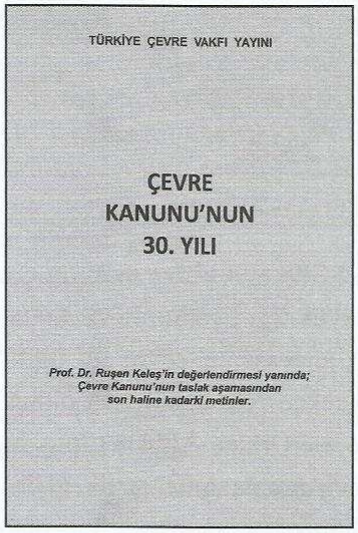

TÇV, hizmetleri arasında Çevre Hukuku'na ve ilgili gelişmelere ayrı bir önem vermiştir. Anayasa'ya çevre konusunda bir hükmün konmasını teklif eden ve sonuç alan TÇV, aynı zamanda, Çevre Kanunu'nun taslağını hazırlayan ve kamuoyunun dikkatine sunan gönüllü kuruluştur. Anayasa'daki 56. Madde yanında, yine Anayasa'da yer alan ve çevre ile ilgisi kurulabilecek maddelerle birlikte; Çevre Kanunu'ndan başka çok sayıdaki kanunda ve diğer hukuk kaynaklarında bulunan hükümler, Türkiye'deki Çevre Mevzuatı'nın gelişmesini sağlamıştır. Ancak, temel kanun olarak Çevre Kanunu ayrı bir önem taşımaktadır.

TÇV, Çevre Kanunu'nun yürürlüğe girişinin 30. Yıldönümü'nde, Prof. Dr. Ruşen Keleş'in 30 yıllık uygulamayı değerlendiren incelemesiyle birlikte, Kanun'un taslağını, teklifi, 1983'te yürürlüğe giren metni ve Kanun'un bugünkü son halini bu kitapla hukukçuların ve bütün ilgililerin dikkatine sunmuştur. Bu metinler, geçmişten bugüne kadarki gelişmeleri incelemek isteyenlere yararlı bir kaynak olacaktır.

TÇV'den sağlanabilecek 107 sayfalık kitabın fiyatı, 5 TL'dır.

TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI HABER BÜLTENİ
Yerel süreli yayın. Üç ayda bir yayınlanır.

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Müdürü: Prof. Dr. Koray Haktanır

Tunalı Hilmi Cd. 50/20, 06660 Ankara, Tel: 425 55 08, Faks: 418 51 18
e-posta: cevre@cevre.org.tr

Basıldığı Yer:
Önder Matbaacılık Ltd. Şti., İzmir Cd. 34/2-3, Kızılay - Ankara, Tel: 418 94 10